

Javaslatok a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiához

2012. március 6.

Egy civil együttműködés javaslatai

Bevezető

Magyarországi civil szervezetek – a romákkal és romákért tevékenykedő roma és nem roma civilek – együttműködésében elkészült egy a magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiával kapcsolatos civil szakmai észrevételeket tartalmazó dokumentum a Stratégia szakmai értékelésében és továbbfejlesztésében közreműködő európai és hazai szereplők számára.

Az észrevételek célja, hogy növeljék a 10 éves stratégia szakmai elfogadottságát, és segítsék annak hatékonyabb, kormányokon is átívelő megvalósulását. A dokumentum az emberi jogok, oktatás, foglalkoztatás, lakhatás, kultúra területén, valamint a roma nők esélyegyenlősége, az érintettek részvétele szempontjából fogalmaz meg szakmai véleményt. Külön fejezet foglalkozik továbbá a megvalósítás elsődleges forrásának szánt EU-s források elosztásának problémáival.

A munkát a Partners Hungary Alapítvány kezdeményezte az Open Society Foundations támogatásával. A dokumentumot a Roma Integráció Évtizede Titkársága megküldte többek között az Európai Bizottság érintett szervezeteinek, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárságának és az Országos Roma Önkormányzatnak.

Az észrevételeket február 21-én megvitatták az Európai Bizottság által kezdeményezett civil konzultáció résztvevői, majd március 6-án az összeállításban résztvevő szervezetek bemutatták a magyar kormány és a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség képviselőinek is a Bizottság által szervezett „Az EU alapok szerepe a roma integráció elősegítésében” című plenáris ülésen.

Az együttműködő szervezetek célja, hogy a stratégia megvalósításának tíz éve alatt fenntartsák, illetve tovább szélesítsék ennek a civil csoportnak az együttműködését, ezen keresztül figyelemmel kísérik a stratégia megvalósulását, és rendszeres visszajelzést adnak erről az Európai Bizottságnak, és a mindenkor magyar kormányoknak.

Az elemzést készítő szervezetek, és a területek, melynek kidolgozásában részt vettek:

<i>Amnesty International Magyarország</i>	<i>(emberi jogok)</i>
<i>Autonómia Alapítvány</i>	<i>(foglalkoztatás, lakhatás, EUs fejlesztési források)</i>
<i>Habitat for Humanity Magyarország</i>	<i>(lakhatás)</i>
<i>Magyar Női Érdekvédelem Szövetsége</i>	<i>(roma nők esélyegyenlősége)</i>
<i>Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda</i>	<i>(emberi jogok)</i>
<i>Polgár Alapítvány</i>	<i>(foglalkoztatás)</i>
<i>Romano Istituto</i>	<i>(kultúra)</i>
<i>Romaversitas</i>	<i>(oktatás)</i>
<i>Társaság a Szabadságjogokért</i>	<i>(emberi jogok)</i>
<i>Városkutató Kft.</i>	<i>(lakhatás)</i>

Támogató szervezet:

RomNet-Média Alapítvány

Koordináló szervezetek:

Partners Hungary Alapítvány

Roma Integráció Évtizede Titkárság Alapítvány

Vezetői összefoglaló

Emberi jogok

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiából (a továbbiakban: Stratégia) szinte teljesen **hiányzik az emberjogi megközelítés**. Nem érvényesül horizontális elvként, illetve érdemben nem foglalkozik külön rész sem az alapvető jogokkal. Fontos, hogy a Stratégiában szerepeljenek **konkrét diszkriminációellenes**, előítéletek csökkentését célzó, a rasszista motivációjú bűncselekmények elleni fellépés javítására szolgáló **intézkedések, eszközök**, és legyenek erre a célra **elkülönített források** a dokumentumban és az Intézkedési Tervben. Az alapvető jogok védelme megfontolásainak, az ezekkel kapcsolatos konkrét intézkedéseknek a Stratégiában legalább olyan súllyal kellene szerepelni, mint a társadalmi-gazdasági, és területi megfontolásoknak.

Foglalkoztatás

A Stratégiában kiemelt szerep jut a foglalkoztatás bővítésének, ám az e célra megjelölt három pillér közül – nyílt munkaerőpiaci elhelyezkedés ösztönzése és támogatása; szociális gazdaság; közfoglalkoztatás – a források nagysága, megoszlása, a programokba bevontak száma alapján az látható, hogy nem az első, hanem a harmadik pillér, a **közfoglalkoztatás játssza a főszerepet**. Szükséges, hogy a Stratégia mellett az Intézkedési Tervben is megjelenjenek olyan **konkrét intézkedések**, melyek a **nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatást megalapozhatnák és reálissá tennék**: az alulról jövő, helyi kezdeményezések feltérképezése és elterjesztése; hatékony képzési, mentori programok; az operatív programokban horizontális célként a munkanélküliek, kiemelten a romák foglalkoztatása; alulról jövő helyi kezdeményezések támogatása a romák egyéni, illetve társas vállalkozásainak elindításához; a mikrohitelzés támogatása; a stratégiában is preferált komplex beavatkozási programok kidolgozása.

Kultúra

Semmiféle felzárkózás, esélykiegyenlítés nem képzelhető el a romák részvétele, aktív közreműködése nélkül, az pedig a néphez tartozásuk, származásuk öntudatos vállalásán alapszik. Emberi méltóságukat a sok előítélet ellenében csak a kultúrájukon keresztül tudják megvédeni. Éppen ezért roma nemzetiségi intézményekre van szükség, és a tömegkommunikációban tisztességes roma imázsra, az USA feketéihez hasonló kvótarendszerre a médiamegjelenítésben. A stratégiában és az intézkedési tervben nem láthatók a garanciái annak, hogy a roma kulturális értékek, tradíciók, az intézmények és szervezetek fejlesztése, a kisebbségi nyelvhasználat, a médiamegjelenés területén konkrét intézkedések szülessenek, megfelelő hozzárendelt forrásokkal.

Lakhatás

A Stratégia helyzetelemzésében, cél-, és eszközrendszerében is szerepelnek lakhatással, területi egyenlőtlenségekkel, szegregációval kapcsolatos elemek, de azt is szükségesnek tartjuk, hogy az azonosított problémáknak megfelelően a célállapot (**jövőkép**) részben **konkrét célokat tűzzön ki**. Az azonosított problémák egy része esetében (jól működő szociális bérlakásrendszer hiánya, megfizethetőségi problémák, leromlott városi területek szociális rehabilitációja) az Intézkedési terv nem határoz meg konkrét **intézkedéseket és forrásokat**, szükséges lenne ezek megfogalmazása. Az Intézkedési Tervben szerepel programok indítása a telepeken élők felzárkózására, a megadott források azonban a szükséges tevékenységeknek csak egy részét fedik le, részben irrelevánsak, mennyiségük a problémához képest elenyésző. A források között nem szerepel a marginalizált közösségek lakhatási feltételeinek javításának céljára 2010-ben megnyitott ERFA-forrás, annak ellenére hogy ennek kihasználását az EU Keretstratégia is prioritásként kezeli. Elengedhetetlenek tartjuk, hogy a stratégia és az Intézkedési terv valóban komplex, a **marginalizált közösségek lakhatási helyzetének javítására megnyitott ERFA-forrásokra is építő** intézkedéseket határozzon meg.

Oktatás

A Keretstratégiával összhangban a magyar Stratégia megfogalmazza az együttnevelés támogatását, a minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítását, mint a hátrányos helyzetű, köztük roma gyermekek kudarcainak mérsékléséhez vezető utat, azonban az oktatás területén **olyan szakpolitikai változások zajlanak**, amelyek **elzárják** a leghátrányosabb helyzetű, túlnyomó részt roma gyerekek elől az **egyenlő esélyű hozzáférést** a magas színvonalú oktatástól. Ezek közé tartozik: a mainstream oktatással párhuzamos képzési rendszer létrejöttének támogatása, szegregált iskolák aktív deszegregációja helyett az Országos Roma Önkormányzat kezelésébe helyezése, az állami finanszírozású felsőoktatási képzés férőhelyeinek radikális csökkentése, a tankötelezettségi kor leszállítása, az évtizeden át létező roma diákokat támogató **ösztöndíj-rendszerek megszüntetése**. Ezen fejlesztések elsődleges tervezett pénzügyi hátterét épp azok az EU-s források képezik, melyek az integráció támogatásával a mainstream rendszerek erősítését; és nem egy párhuzamos, költséges, a legrászorultabbak esélyeit a leginkább csökkentő rendszer kialakítását célozták meg.

Roma nők esélyegyenlősége

A Stratégia átfogó és körültekintő elemzést ad a szegénység állapotáról a romák és a gyermekek helyzetéről, továbbá a kistérségek hátrányos helyzetéről. Mindazonáltal, a Stratégia céljait tárgyaló részek, a beavatkozást igénylő területek és az azokhoz szükséges eszközök kevésbé kidolgozottak. A **jogi és pénzügyi feltételek** tekintetében találjuk a legkevésbé kidolgozott és átgondolt részeket és a Stratégiából hiányoznak a **végrehajtást hosszútávon biztosító garanciák**. Az **Intézkedési Tervben** szükséges lenne meghatározni az azonosított problémakörökre vonatkozó **specifikus intézkedéseket és erőforrásokat**. Többek között akciótervek a roma nők és lányok részvételének növelésére az oktatásban, kezdeményezések elindítása a roma nők reprodukív egészségének javítására ideértve a családtervezési módszerekhez történő hozzáférést, célzott foglalkoztatási programokat, beleértve a szakképzést is, a prevenció célú a házasságon belüli erőszak megelőzésére roma áldozatoknak nyújtandó megfelelő szolgáltatásokat, a szexuális célú emberkereskedelem elleni küzdelmet. Meggyőződésünk, hogy a roma nők helyzetével egyrészt horizontálisan, a férfiakra és nőkre egyaránt érvényes egyenlő esélyek elve alapján, másrészt különböző politikák területét érintően célzott beavatkozásokkal szükséges kezelni. A "társadalmi befogadás politikai elvei"-nek tartalmazniuk kell a **gender mainstreaming** (nemek társadalmi egyenlőségének főirányként való érvényesítése) elvét. A stratégia a roma nők helyzetének javítása kapcsán nem lép túl az általánosságok szintjén, ezért a gender elemet sokkal **nagyobb hangsúllyal** kell megjeleníteni az indikátorok felsorolásánál.

EU-s fejlesztési források

A Nemzeti Felzárkózási és Roma Stratégia egyértelművé teszi, hogy a szükséges intézkedések megvalósításához az **uniós finanszírozás elengedhetetlen**, annak a hazai forrásból megvalósuló programokhoz képest döntő szerepe lesz. Ugyanakkor maga a Stratégia is számos helyen rámutat, hogy az eddigi – nagyrészt uniós – programok eredményei messze elmaradnak a vártaktól és meg sem közelítik a rájuk fordított források alapján elvárható hatásokat. A Stratégiában foglaltak és az azóta eltelt időszak fejlesztéspolitikai fejleményei – így például az esélyegyenlőség-elvű támogatáspolitikai eddigi eredményeinek felülírása, az esélyegyenlőségi feltételrendszer felpuhítása - alapján nem látható az a törekvés, hogy a dokumentumban sokszor említett (ön)kritika, ennek alapján a támogatási rendszerek alapos átalakítása a gyakorlatban is megvalósuljon. Tapasztalataink alapján a roma integráció területén az uniós források hasznosulásának érdemi változásához elengedhetetlen a **forráselosztási rendszer átfogó reformja**, az intézményrendszer kapacitásainak, fogadókészségének fejlesztése, az egyenlőtlen versenyhelyzetet eredményező pályázati konstrukciók kizárólagosságának megszüntetése, a támogatáselosztási technikák diverzifikálása, az eljárásrendek racionalizálása, egyszerűsítése valamint a közreműködő szervezetek szemléletformálása és kapacitásbővítése. Ezen változtatások nélkül – legalábbis a stratégia megvalósításának első három évében – a támogatáspolitikai maga lehetetleníti el a Stratégia legtöbb, egyébként érdemi célkitűzésének megvalósítását.

Részvétel, támogatás

A demokrácia szabályai alapján nagyon fontos, hogy a tervezésben, a végrehajtásban és az ellenőrzésben is részt vegyenek a romák a döntéshozatal minden szintjén: helyi, regionális, országos és európai szinten is. A forrásoknak mind „mainstream” mind pedig „targeted” (célzott) feladatokat, célokat kell segítenie, és az indikátoroknak és a monitorozásnak is ki kell erre terjednie.

Emberi jogok

(Amnesty International Magyarország, Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda, Társaság a Szabadságjogokért)

Az emberi jogi megközelítés hiánya

Annak ellenére, hogy az Európai Unió Tanácsa következtetéseiben¹ hangsúlyozza² az alapvető jogok védelmének fontosságát a romák helyzetének javításával kapcsolatban, a magyar Stratégiából szinte teljesen hiányzik az emberi jogi megközelítés. Nem érvényesül horizontális elvként (minden témára kiterjedően), illetve érdemben nem foglalkozik külön rész sem az alapvető jogokkal, ha csak nem számítjuk az „Egyenlő bánásmód” alcímet viselő,³ egy oldalnyi részt.

Miközben a Stratégia ezen egyetlen emberi jogi vonatkozású alcímében kifejezetten említésre kerül az egyenlő munkáért egyenlő bér elve, addig a 2012. január 1-én hatályba lépett Alaptörvény – ellentétben a korábbi alkotmánnyal - ezt az elvet nem tartalmazza, és a romákat tömegesen alkalmazzák közmunka programokban a minimálbérnél alacsonyabb bérrel. A szintén ebben a részben tárgyalt ombudsmani rendszert érintő változások kapcsán pedig a romák jogainak védelme szempontjából kifejezett visszalépésnek tartjuk a kisebbségi ombudsman önálló intézményének felszámolását az új Alaptörvény által.

Álláspontunk szerint a roma közösségek integrációjának előfeltétele a romákat az élet szinte minden területén érő diszkrimináció és a társadalmi szinten ijesztő mértékben elterjedt rasszizmus radikális mértékű csökkentése. Mivel ezek alapvetően emberi jogi kérdések, ezért ennek a szempontnak a Stratégiában legalább olyan súllyal kellene szerepelnie, mint a társadalmi-gazdasági, és területi megfontolásoknak. Magyarországnak, az Európai Unió és az Európa Tanács tagjaként, illetve nemzetközi emberi jogi dokumentumok aláírójaként, számos kötelezettsége van, amelyeknek a stratégia egészére vonatkozóan - így minden főbb integrációs terület kialakításánál - érvényesülniük kell.

A Stratégia említi a diszkrimináció és kirekesztés károsságát össztársadalmi szempontból is, azonban nem mondja ki egyértelműen, hogy a roma közösségeket érő, több gazdasági-társadalmi területen is megvalósuló hátrányos megkülönböztetés és kirekesztés a fő okozói annak, hogy a roma lakosság felülreprezentált a mélyszegénység és gazdasági-társadalmi leszakadás szempontjából. A Stratégia továbbá nem vet számot a rendszerváltás óta hatalmon volt valamennyi kormány, a hatóságok, állami szervek illetőleg az önkormányzatok felelősségével a romák kirekesztése vonatkozásában. A Stratégia szóhasználatából („kirekesztés” helyett többnyire a „kirekesztettség”-et, „felzárkóztatás” helyett többnyire a „felzárkózás” fogalmát használja) is kiderül, hogy a kormány alapvetően nem néz szembe az állam felelősségével a romák súlyos mértékű diszkriminációja és a rasszizmus elterjedtsége kapcsán, hanem magukat a romákat teszi inkább felelőssé saját helyzetükért, és tőlük várja az önerőből történő felzárkózást.

1 Európa Unió Tanácsa, *A romák integrációját célzó nemzeti stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig – a Tanács következtetése*, 2011. május 24. elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:258:0006:0009:HU:PDF>.

2 *Ibid*, para. 13. „[...] az alapvető jogoknak – az elsősorban a megkülönböztetéssel és a szegregációval szembeni fellépés révén, valamint a meglévő uniós jogszabályokkal és a tagállamok nemzetközi kötelezettségeivel összhangban történő – védelme alapvető fontosságú a marginalizált közösségek, köztük a romák helyzetének javítása szempontjából.”

3 Nemzeti Társadalmi és Felzárkózási Stratégia – Mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011-2020), 2011. november, elérhető: <http://romagov.kormany.hu/download/8/e3/20000/Strat%C3%A9gia.pdf>, p. 98.

A romákat érő diszkrimináció, előítéletesség és kirekesztés elleni megfelelő fellépés eszközeinek hiánya

A diszkrimináció elleni küzdelem egyik alapvető eleme a társadalmi előítéletességgel szembeni fellépés. A Stratégia kimondja a kétirányú szemléletformálást, a „közvéleményt célzó kampányok”, illetőleg az állami szférában dolgozók számára szervezett képzések⁴ szükségességét. Ezek, és a médiával kapcsolatos elképzelések⁵ fontosak az előítéletesség elleni küzdelemben, azonban nincsenek hozzájuk rendelve konkrét diszkrimináció- vagy előítélet ellenes intézkedések, eszközök, és ezért források sincsenek elkülönítve sem a Stratégiában, sem a hozzá kapcsolódó „Intézkedési tervben”.⁶

Rasszista indítékú bűncselekmények elleni hatékony fellépés hiánya

Üdvözlendő, hogy ugyan a korábbi tervezetben még egyáltalán nem szerepelt, viszont a végleges Stratégia szövegébe már bekerült, hogy a „[...] rasszista vagy etnikai motivációt is sejtető bűncselekmények terjedésének megakadályozására az államnak határozottan fel kell lépnie.”⁷ Ezzel kapcsolatban a Tanács is egyértelműen megfogalmazott a Bizottságnak és a tagállamoknak szóló – fentebb már idézett – kéréseket.⁸

Azt azonban súlyos problémának tartjuk, hogy a Stratégia vonatkozó részében a romák úgy szerepelnek mint a „bűnelkövetői kör kibocsátói”, illetve a szöveg szerint a roma lakosság által köztudottan nagymértékben lakott, „az ország keleti régiója egyfajta bűnkibocsátó területté vált”.⁹ Továbbá a Stratégia azt is kifejti a romákra és a szegénységben élőkre utalva, hogy „A szegény szubkultúra sajátos érték-és célrendszerét követik, amit a körükben gyakrabban előforduló, kisebb – sokszor csupán tehetetlenségből fakadó – vagyon elleni és egyéb bűncselekmények miatt a közvélemény összeköt a bűnözői szubkultúrával”.¹⁰ A roma közösségek és a mélyszegénységben élők ilyen – mindenféle tudományos alátámasztást nélkülöző – egyértelmű összekapcsolása a bűnözéssel, pontosan a Stratégia által egyébként leküzdendőnek titulált sztereotípiákat és előítéletességet táplálja. A minden alapot nélkülöző megbélyegzés különösen azért káros, mert pontosan a Stratégia azon részében szerepel, amely az etnikai alapú gyűlöletet motiválta attitűdök és bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépésről szól.

Továbbá, az állami kötelezettség felismerésén túl, nincs konkrét intézkedés, eszköz, illetve felelős és elkülönített forrás megjelölve a rasszista motivációjú bűncselekmények elleni fellépés javítására.

4 *Ibid.*, p. 89.

5 *Ibid.*, p. 90.

6 A Kormány 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozata a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012-2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről, *Magyar Közlöny*, 2011. évi 149. szám, elérhető: http://romagov.kormany.hu/download/6/67/20000/MK149_1_1.pdf.

7 *Lsd. lárjegyzet* 3. feljebb, p. 94.

8 *Lsd. lárjegyzet* 1. feljebb, para. 40.

9 *Lsd. lárjegyzet* 3. feljebb, p. 93.

10 *Ibid.*

(Polgár Alapítvány, Autonómia Alapítvány)

A Stratégia foglalkoztatási koncepciója arra épít, hogy az elkövetkező években Magyarországon gazdasági növekedés lesz. Ha azonban ez a várakozás nem teljesül, a tervezett intézkedések aligha hozzák meg a várt eredményeket. A Stratégiában kiemelt szerep jut a foglalkoztatás bővítésének. A két éves Intézkedési tervben a források nagysága is ezt mutatja. A Stratégia a foglalkoztatási célú támogatásoknak egy három pillérré épülő rendszerét határozza meg. A legfontosabb pillérnek a nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedés ösztönzését és támogatását tekinti. A második pillér a szociális gazdaság, amit egy átmeneti foglalkoztatási formaként határoz meg. A harmadik pillér a közfoglalkoztatás, melyet szoros összefüggésbe hoz a szociális ellátások rendszerének „munkára ösztönző” átalakításával.

Az intézkedési tervben a források nagysága, megoszlása, a programokba bevontak száma arra utal, hogy a három pillér közül nem az első, hanem a harmadik pillér, a közfoglalkoztatás játssza a főszerepet.

Problémák:

- Annak ellenére, hogy a közfoglalkoztatást átmeneti formának tekintik a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatás előtt, nem látszik sem a szándék, és nem lelhető fel azok az intézkedések sem, amelyek ezt megalapozhatnák és reálissá tennék. Még az üdvözlendő bér- és járulékkedvezmények - a romákkal szembeni előítéletek miatt - csak korlátozott eredménnyel járhatnak. A tervezett képzési programok, és néhány pályázat esetében az ehhez kapcsolódó pár hónapos foglalkoztatás, és a mentori szolgáltatások összességében sem képesek átütő változást elérni. Hiányoznak azok az intézkedések, amelyek a foglalkoztathatóság javítását horizontális, minden releváns operatív program esetében érvényesítendő célnak tekintenék, így például elvárás lenne az uniós forrásból finanszírozott beruházások kivitelezése esetében, hogy minél több tartós munkanélküli, köztük kiemelten a romák számára biztosítsanak foglalkoztatási lehetőséget.
- Az elsődleges munkaerő-piacra jutást szolgálhatnák, azok a főleg civil szervezetek által generált alulról jövő helyi kezdeményezések, amelyek kifejezetten a romák egyéni illetve társas vállalkozásainak elindítását támogatják. Bár a Stratégia feladatként határozza meg a jó gyakorlatok feltérképezését és elterjesztését, az Intézkedési tervben ilyen célú programok nincsenek.
- Annak ellenére, hogy a Stratégia tartalmazza, hogy a mikrohitel eszközével is segíteni kell a mélyszegénységben élők önfoglalkoztatóvá válását, sőt nevesíti is a hazánkban Eu-s támogatással megvalósuló kísérleti programot - a „magyarországi roma közösségeket célzó, kis összegű mikrokölcsönöket nyújtó Kiútprogram tapasztalatainak feldolgozását, továbbfejlesztését, kiterjesztését” - ennek ellenére a kormányzat illetékes szervei részéről nincs megfelelő érdeklődés a program iránt, és nem szerepel a tervezett intézkedések között sem.
- Az Intézkedési terv elemzéséből látszik, hogy a tartós munkanélküliek foglalkoztatásának kiterjesztése elsősorban a közfoglalkoztatásra épül, így az e területen 2012-től bevezetett átalakítások nagymértékben érinti a romákat. A Start munkaprogram a közfoglalkoztatás „munkára ösztönző” átalakítását azzal indokolja, hogy ne keletkeztesse munkanélküliséget, azaz ne korlátozza az egyént az önálló álláskeresésben, illetve ne vonja el a humán erőforrást a versenyszféra elől. Mivel ennek az elszívó hatásnak a tartós munkanélküliek, különösen a romák esetében nincs realitása, így a közfoglalkoztatás átalakítását, ami lényegében a közfoglalkoztatási minimálbérnek a garantált minimálbérnél alacsonyabb összegben való meghatározását, és a nem foglalkoztatott időszakban adott segély típusú támogatás lecsökkentését jelenti, inkább büntető intézkedésként értelmezhető, ami mélyíti a szegénységet.
- Bár a Stratégia nagyon helyesen a komplex beavatkozásokat preferálja, ilyen programokat nem tartalmaznak az alapvetően Eu-s pályázati finanszírozásra épülő intézkedések.

(Romano Instituto)

Annak ellenére, hogy a Bizottság közleménye nem tér ki sem önálló fejezetként sem részletesen a kultúra kérdésére, a Stratégia¹¹ úgy fogalmaz, hogy „A roma kulturális értékek, hagyományok megőrzése, intézményeinek, szervezeteinek fejlesztése, a kisebbségi nyelvhasználat elősegítése továbbra is fontos feladat, melyhez a kisebbségi önkormányzatok tevékenységükkel jelentősen hozzájárulnak. [...] Ennek érdekében a már működő nemzetiségi kulturális szervezetek mellett az Országos Roma Önkormányzat és a Kormány közösen európai színvonalú Roma Kulturális Központot hoz létre. Támogatni kell a már működő roma kulturális intézmények működését, illetve fejlesztését is, a Roma színház, múzeum, galéria, könyvtár, önálló rádió- és televízió stúdió létrehozását és biztosítani kell azok folyamatos működésének feltételeit. Roma művészek részére ösztöndíjak és célzott pályázati lehetőségek biztosítására van szükség, valamint a roma művészek, hagyományőrök médiában való rendszeres megjelenésének elősegítésére és támogatására.”

Ezzel szemben az elmúlt hónapokban azt tapasztalhattuk, hogy kiszámítható állami támogatás nélkül Közép-Európa első roma rádiója (a Rádió C) több mint 10 év után végleg elhallgatott, 2010-ben. Papíron létrejött ugyan a Fővárosi Roma Oktatási és Kulturális Központ (FROKK), de a valóságban az továbbra sem működik. A Magyarországi Roma Parlament nevű civil szervezet - amely a roma kultúra bemutatásának egyedüli állandó helyszíne – megkötött és teljesített szerződése – a sikeresen lebonyolított roma programsorozat után - második éve nem fizeti meg a kormányzat. A rendszerváltás egyik legfontosabb roma szervezete lassan végérvényesen ellehetetlenül.

A Keretstratégiának egyetlen olyan konkrét mondata sincs, amiből feltételezhető lenne, hogy akár állami, akár EU-s források rendelkezésre fognak állni a fenti tervek megvalósításához.

Összefoglalva tehát az a meglátásunk, hogy ahhoz, hogy bármiféle változás az érintettek aktív közreműködésével, hozzájárulásával történjen, szükség van a kulturális másság értékékként való megjelenítésére. Csakhogy a magyar közéletben és intézményrendszerekben hiányoznak a kisebbségi kulturális autonómia intézményei. Továbbra sincs valódi roma színház, működő roma kulturális központ, független kutatóintézet, a cigány nyelv megőrzéséhez szükséges kutatások és anyanyelvi kiadványok, nincs anyanyelvi oktatás. De ennél még fontosabb, hogy egyetlen olyan számon kérhető kötelezettségvállalás sincs a civil társadalom, a roma értelmiség, vagy bárki más kezében, ami biztosíthatná, hogy akár a szűkös hazai, akár a meglévő európai források felhasználása során ezek a horizontális elvek érvényesüljenek, és a roma emancipáció új lendületet kapjon.

¹¹ Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – Mélyszegénység, Gyermekszegénység, Romák – (2011–2020) 90. oldal. - <http://romagov.kormany.hu/download/8/e3/20000/Strat%C3%A9gia.pdf>

(Habitat for Humanity Magyarország, Autonómia Alapítvány, Városkutató Kft.)

- A Stratégia helyzetelemzésében, cél- eszközrendszerében is szerepelnek lakhatással, területi egyenlőtlenségekkel, szegregációval kapcsolatos elemek, de **a célállapot (jövőkép) részben nem szerepel ezzel kapcsolatos konkrét kitűzött cél**. Enélkül a problémák megoldására tett lépések nem mérhetők, nem számonkérhetők.
- Ezzel összefüggésben **nem szerepel** a Stratégiában **explicit célkitűzés, vállalás a szegregáció csökkentésére, a gettósodáshoz vezető folyamatok kezelésére**.
- Bár a stratégia releváns probléma-csoportokat azonosít a lakhatás területén (szegregáció, megfizethetőségi problémák, jól működő szociális bérlakás-rendszer hiánya) az **Intézkedési tervből** a lakhatás területén **hiányoznak a konkrétumok. Az Intézkedési terv forrásmegjelölésében, amennyiben szerepel ilyen, kizárólag EU-s források** szerepelnek.
- Bár a stratégia a lakhatási problémák között említést tesz egy jól működő szociális bérlakásrendszer hiányáról és bizonyos megfizethetőségi problémákról, az **intézkedési tervben egyikre vonatkozóan sincsen konkrét intézkedés** (a tervben szereplő vállalások, „a szociális bérlakások kialakítására vonatkozó keretfeltételek meghatározása” illetve „az állami támogatások rendszerének átgondolása” nem tekinthetők ilyennek) **és ezekhez rendelt forrás**. Így például, nem szerepel a tervezett intézkedések között a közüzemi hátralékok kialakulásának megakadályozása és azok felszámolása (komplex) pénzügyi és egyéb megoldásokkal, a bérlakás-szektor menedzsment-problémáinak kezelése, szociális bérlakás-felújítás, a szektor különböző formákban (nemcsak építéssel) történő bővítése. Szintén **hiányoznak az energiahatékonyság fejlesztésére irányuló intézkedések**, miközben ezek a megfizethetőség egyik legkritikusabb problémájára jelenthetnének választ, ezen túlmenően az élıhetőség szempontjából is kulcsfontosságúak lennének.
- **Üdvözlendő**, hogy a stratégia a továbbfejlesztésre érdemes kezdeményezések között sorolja fel a magyarországi települési **szegregátumok azonosítását**, az erre vonatkozó térkép, adatbázis és elemzések továbbfejlesztését, valamint ezek **alkalmazását a területi célzás eszközeként**, ezekre vonatkozóan pedig az Intézkedési Tervben is szerepelnek elemek.
- Sajnálatos azonban, hogy az elmúlt évek esélyegyenlıség-elvű támogatáspolitikájának alátámasztását szolgáló további dokumentumokra, így a számos településen **kidolgozott antiszegregációs tervek**re – bár indikátor-rendszerüket a tervezett telep-programban például használni tervezi – nem épít a stratégia, miközben ezek hasznos forrását jelenthetnék a további munkának.
- A terv **célul tűzi a leromlott városi területek rehabilitációját célzó programok indítását**, de nem világos hogy milyen típusú (szociális vagy dszentrikációt célzó) rehabilitációról van szó, emellett **hiányzik a konkrét forrás- és határidő-megjelölés**.
- Az Intézkedési Tervben szerepel programok indítása a telepeken élők felzárkózására, a megadott források azonban a szükséges tevékenységeknek csak egy részét fedik le, részben irrelevánsak, mennyiségük a problémához képest elenyésző. **A források között nem szerepel a marginalizált közösségek lakhatási feltételeinek javításának céljára 2010-ben megnyitott ERFA-forrás**,¹² annak ellenére hogy a deszegregációt fontos célként kezelő **EU Keretstratégia** a lakhatás területén **a kiemelt prioritások között határozza meg az erre elérhetővé vált ERFA források teljes kihasználását**. Az Intézkedési Tervben foglaltak alapján nem láthatók garanciák arra, hogy a

¹² http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/newregl0713_en.htm

telepeken élők helyzetének javítására a nemzeti stratégiában is szereplő komplex programok induljanak. Ezt támasztja alá, hogy a „**komplex telepprogram**” pályázati kiírásának tervezetéből, amelyet a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség a közelmúltban, az ünnepi szabadságok idején, december 20. és január 3. között bocsátott társadalmi véleményezésre, **hiányzik a lakhatási komponens**, a kiírás **nem hivatkozik a fent hivatkozott ERFA-forrásokra** sem.

- Összességében, az **Intézkedési Tervben foglaltak alapján** (illetve az azóta eltelt időszak vonatkozó fejlesztéspolitikai intézkedései nyomán) **nem láthatóak a garanciák** arra, hogy **megvalósulnak a lakhatás területén a stratégiában megfogalmazottak a lakhatás megfizethetőségének javítása, szociális bérlakás-rendszer fejlesztése, szegregáció elleni küzdelem területén.**

Oktatás

(Romaversitas)

Amint azt a **Bizottság közleménye**¹³ is számos helyen hangoztatja; a hátrányos helyzetből, szegénységből, marginalizációból való kitörés elsődleges és legfontosabb eszközének a minőségi, diszkrimináció-mentes oktatáshoz való hozzáférést tekinti: „A tagállamoknak ezért biztosítaniuk kell, hogy a roma gyermekek hozzáférjenek a minőségi oktatáshoz, és ne érje őket hátrányos megkülönböztetés, illetve ne különítsék el őket. (...) (A tagállamoknak) szélesíteniük kell a hozzáférést a minőségi koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz, és csökkenteniük kell a középiskolát idő előtt elhagyók számát az Európa 2020 stratégiának megfelelően. A roma fiatalokat erőteljesen ösztönözni kell arra, hogy a középfokú és felsőoktatásban is részt vegyenek.”

A **magyar stratégia**¹⁴ ennek megfelelően nyilatkozik: „Az együttnevelést támogató, a szegregációt és a hátrányok továbbörökítésének ciklusait megtörő oktatást biztosító befogadó iskolai környezet kialakításának, és az felzárkózást segítő szolgáltatások fejlesztésének az intézményekben elsődrendű szerepe van a hátrányos helyzetű, köztük roma gyermekek iskolai kudarcainak mérséklésében.”.

A stratégia mellékletét képező **Keretmegállapodás az ORÖ-vel**¹⁵ szintén kifejti, hogy „2015-ig olyan átfogó oktatási reform program megvalósítását tűzik ki célul, amely révén (...) támogatják 10.000 roma fiatal érettségét adó képzésben tanulását.”; illetve „2015-ig 5.000 tehetséges roma személy felkészülését segítik, hogy megfeleljen a felsőfokú oktatásban való részvételnek”.

A fentebb felsorolt terveknek erősen ellentmondanak azonban a következő tények:

- Az ÁROP-2011/2.2.15 „Roma felzárkózás módszertani támogatása” című kiemelt projekt pályázati kiírása¹⁶ azt célozza meg, hogy Európai Unió forrásokból a mainstream oktatással párhuzamos képzési rendszer jöjjön létre. Ennek keretében tervezik a Roma Oktatási Integrációs Hálózat Integrált Pedagógiai Rendszer, valamint a Roma Pedagógia Szakmai Szolgáltató Intézmény létrehozását.
- Az eddig bármilyen ok miatt létrejött (white flight, etnikai zárvánnyá vált települések, iskolák szelektivitása, stb.) szegregált iskolákat az aktív deszegregáció helyett, az ORÖ fenntartóként kívánja tovább működtetni.¹⁷

¹³ COM(2011) 173 végleges – 6. Oldal - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0173:FIN:HU:PDF>

¹⁴ Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia – Mélyszegénység, Gyermekszegénység, Romák –(2011–2020) – 69. oldal

¹⁵ Keretmegállapodás Magyarország Kormánya és az Országos Roma Önkormányzat között: http://romagov.kormany.hu/download/a/e3/20000/Strat%C3%A9gia_2sz_mell%C3%A9klet_Korm%C3%A1ny-OR%C3%96meg%C3%A1llapod%C3%A1s.pdf

¹⁶ Kódszám:ÁROP-2011/2.2.15 <http://ujszachenyiterv.gov.hu/download/37759/Felhivas%20es%20utmutato.pdf>

¹⁷ Módszer: „OM azonosítóval rendelkező Roma Pedagógiai Szakmai Szolgáltató intézmény megalapítása, az ORÖ oktatási intézményeinek kialakítása.” – lásd 3. pont 5. oldal

- A Kormány kevesebb, mint 1 év alatt 53.000-ról 34.000-re csökkenti az állami finanszírozásban résztvevők számát, mindezt úgy, hogy ezt alig több mint 2 héttel a felvételik beadása előtt hozzák nyilvánosságra. Ez a szegényebb családok gyerekeinek (különösen a halmozottan hátrányos helyzetű és roma tanulóknak) azt jelenti, hogy a pillanatnyi gazdasági helyzetben nincs esélyük önköltséges képzésbe jutni; a mobilizációs stratégiák megváltoztatására pedig alig van lehetőség.¹⁸

Összefoglalva tehát az a meglátásunk, hogy miközben minden dokumentumban, tervben a Kormány elvi szinten deklarálja ugyan a méltányosságot, mint alapelvet, részleteiben (a fentebb felsoroltakon túl: a tankötelezettség 16 évre szállítása, az alsó osztályokban a buktatás engedélyezése, az évtizeden át létező roma diákokat támogató ösztöndíj-rendszerek megszüntetése, a szegregáció túrése, stb.) egyértelműen a leghátrányosabb helyzetű, túlnyomó részt roma gyerekek elől zárja el az egyenlő esélyű hozzáférést a magas színvonalú, és jövőt biztosító oktatástól.

Mindezekon túl fontos megjegyezni, hogy ezen fejlesztések elsődleges tervezett pénzügyi hátterét épp azok az EU-s források képezik, melyek az integráció támogatásával a mainstream rendszerek erősítését; és nem egy párhuzamos, költséges, a legrászorultabbak esélyeit a leginkább csökkentő rendszer kialakítását célozták meg.

Roma nők esélyegyenlősége

(Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség)

A Nemzeti Stratégia átfogó és körültekintő elemzést ad a szegénység állapotáról a romák és a gyermekek helyzetéről, továbbá a kistérségek hátrányos helyzetéről. A dokumentum dicséretes erőfeszítéseket tesz, hogy az elérhető kutatási eredményekre és dokumentumokra támaszkodjon, bevonva a civil szervezetek szakértői által a Roma nők helyzetéről készített **kutatásokat és szakpolitikai ajánlásokat is. Az értékelési részről készült fejezet kidolgozottságához, ambiciózus és átfogó jellegéhez képest**, a Stratégia céljait tárgyaló részek, a beavatkozást igénylő területek és az azokhoz szükséges eszközök kevésbé kidolgozottak. A jogi és pénzügyi feltételek tekintetében találjuk a legkevésbé kidolgozott és átgondolt részeket és a Stratégiából hiányoznak a végrehajtást hosszútávon biztosító garanciák. Meggyőződésünk, hogy a roma nők helyzetével egyrészt horizontálisan, a férfiakra és nőkre egyaránt érvényes egyenlő esélyek elve alapján, másrészt különböző politikák területét érintően célzott beavatkozásokkal szükséges kezelni. **Ennek kapcsán sajnálatosnak tartjuk, hogy a "társadalmi befogadás politikai elvei" nem tartalmazzák a gender mainstreaming (nemek társadalmi egyenlőségének főirányként való érvényesítése) elvét.** Ugyancsak sajnálatosnak tartjuk, hogy a stratégia a roma nők helyzetének javítása kapcsán nem lép túl az általánosságok szintjén, és a felsorolt indikátorok csak nagyon kevés esetben, vagy egyáltalán nem tartalmazznak a társadalmi nem (gender) fogalmához kötődő elemeket:

- Gender tartalmú részekre bontott indikátorok javasoltak: szegényég (1); vállalkozások támogatása (1.1.2.); 1.1.3. munkaerő-piaci reintegráció (1.1.3.), közmunka (1.1.4.)
- Korai terhességek csökkentése (3.3)

¹⁸ Felsőoktatási felvételi tájékoztató 2012. szeptemberben induló képzésekre
www.felvi.hu/pub_bin/dload/FFT2012A_AOF/FFT2012A_Tajekoztatas.pdf

Azt javasoljuk, hogy az alábbiakban felsorolt beavatkozásokat építsék be az ágazati szakpolitikákba:

- A házasságon belüli erőszak roma áldozatainak nyújtandó megfelelő szolgáltatások (védett elhelyezés stb.) prevenció célú, speciális programok indítása.
- Speciális ösztöndíjprogramok indítása roma lányok részére, annak elősegítésére, hogy bekerülhessenek a Rendőrtiszti Főiskolára.
- Olyan programok tervezése, melyek harcolnak a gyermekkori házasságkötések és más káros tradíciók ellen
- Megelőzést szolgáló programok kezdeményezése a nőkre irányuló emberkereskedelemmel szembeni fellépésre; továbbá megfelelő szolgáltatások nyújtása azoknak a roma nőknek, akik szexuális kizsákmányolásra irányuló emberkereskedelem áldozataivá váltak, vagy prostitúcióra kényszerítették őket.
- Intézkedési Tervek készítésére és olyan programok tervezésére van szükség, melyek megelőzik és harcolnak a rasszista, vagy etnikai színezetű bűncselekményekkel szemben (gyűlöletbeszédet is ideértve), melyek a társadalom legelesettebb tagjaira (pl. roma nőkre) irányulnak.
- Növelni kell a roma nők és lányok részvételét az oktatásban, speciális mentori és támogató rendszerek kiépítésével, számukra olyan ösztöndíjrendszer biztosítása, mely hozzásegíti őket a felsőoktatási képesítések megszerzésében.
- Célzott foglalkoztatási programok, ideértve a szakképzést is, biztosítása roma nők számára, az oktatás, szociális és egészségügyi szolgáltatások területén.
- A sport vonzóvá tétele roma lányok számára, társadalmi mobilitásuk elősegítésére
- A szülői munkaközösségek/szervezetek szerepének támogatása, hogy bátorítsák és segítsék a roma lányok továbbtanulását
- Tantervek és tankönyvek felülvizsgálata és átdolgozása azzal a céllal, hogy a romák és a nemek közti egyenlőségek tekintetében pozitívabb kép, illetve gender szemlélet alakulhasson ki.
- Az oktatásban dolgozó döntéshozók körében a gender tudatosság és elv erősítése, különös tekintettel a roma nőket érintő kérdéskörökre.
- Roma nők számára biztonságos munkakörülmények, legális foglalkoztatás és egészségügyi szolgáltatások biztosítása.
- Családtervezési módszerek hozzáférhetővé tétele roma nők számára, hogy reprodukív egészségük javuljon.
- Romák számára kidolgozott mikro hitel konstrukciók, melynek keretében (főként nemzetközi tapasztalatok alapján) nők kaphatnának hiteltámogatást.
- Olyan indikátorrendszerek kialakítása, melyek mindkét, a gender és az etnikai tényezőt is tartalmazza, azzal a céllal, hogy a társadalmi befogadást célzó programok értékelése és monitoring vizsgálata lehetségessé váljon.

Az EUs fejlesztési források roma integrációs célú felhasználásának tapasztalatai

A Nemzeti Felzárkózási és Roma Stratégia egyértelművé teszi, hogy a szükséges intézkedések megvalósításához az uniós finanszírozás elengedhetetlen, annak a hazai forrásból megvalósuló programokhoz képest döntő szerepe lesz. A dokumentum szó szerint leszögezi, hogy „a Stratégia rövid távú, 2014-ig szóló finanszírozási forrásait az Új Széchenyi Terv érintett operatív programjai adják” (9. o.), ezt teljes mértékben alátámasztja az első három év intézkedési terve, amely túlnyomórészt azokra a fejlesztési konstrukcióra épít, amelyek tervezése a Stratégia kialakítását megelőzően, illetve attól függetlenül zajlott.

Ugyanakkor a Stratégia számos helyen rámutat, hogy az eddigi – nagyrészt uniós – programok eredményei messze elmaradnak a vártaktól és meg sem közelítik a rájuk fordított források alapján elvárható hatásokat. Az eredménytelenség mögött feltárt főbb okok a Stratégia szerint a rendszerszintű megoldások és a komplex programok hiánya, amely mögött az átfogó programokhoz nélkülözhetetlen problémaorientált tervezési és értékelési rendszerek hiánya húzódik. Tovább csökkenti a támogatási rendszer hatásosságát, hogy az eredmények fenntarthatósága és hasznosulása, beépítése nem biztosított. A dokumentum nagyon fontos megállapítása, hogy „a beavatkozások sok esetben nem a társadalmi felzárkózással érintett célcsoport érdekeinek, szükségleteknek megfelelően, gyakorlatiasan, az érintettek bevonásával, az eredményességhez nélkülözhetetlen aktív részvételével zajlanak” (12. o.). Majd a Stratégia rámutat egy másik fontos, átfogó akadályra is: „szakterületekhez kötött merev (hazai és uniós) szabályozási és finanszírozási rendszerek, melyek nem felelnek meg a problémák kezeléséhez szükséges rugalmasság követelményének”(52. o.).

Az Autonómia Alapítvány széleskörű tereptapasztalata alapján - amelyet elsősorban kistélepülések roma integrációt célzó, uniós forrásokra építő projektjei tervezésének segítése, másrészt pedig adományközvetítói tevékenysége során szerzett – a Stratégia által feltárt problémák mögött számos további ok húzódik. Ezeket a tapasztalatokat megerősíti a roma integrációs célú források felhasználásának hatékonyságát értékelő 2011-es tanulmány is (Pannon Elemző Iroda kft. - Hétfi Elemző Központ kft. - Városkutatás kft.: „A Roma integrációt szolgáló EU-s fejlesztések értékelése”), amely több UMFT-s konstrukció értékeléséből vont le hasonló következtetéseket.

Az Autonómia legfontosabb tapasztalásai, amelyek közül több túlmutat a Roma Stratégia helyzetelemzésében is rögzített problematikán, a következők:

1. A roma integrációban legfontosabb szerepet játszó potenciális projektgazdák sokrétű kapacitáshiánytól szenvednek. Alapvetően lehetetlenné teszi eredményes projektek tervezését a problémaelemzésben, projekttervezésben, partnerség építésben, települési és szervezeti stratégia tervezésében való járatlanságuk. A jelenlegi pályázattal gyakorlatban ezek a szereplők kénytelenek irreális, kapacitásaikat nyilvánvalóan meghaladó projektekbe befogni, csak azért, mert a tudatosan építkező, lépcsőzetes fejlesztés/fejlődés elvét szem előtt tartó, kisebb támogatásokat biztosító pályázatok egyáltalán nincsenek.
2. Befogadásra törekvő helyi politikáknak, stratégiáknak ritkán van nyoma, a romák bevonása, részvétele az önkormányzatok munkájában még a legjobb esetekben is felületes. A fejlesztési programok többségének potenciális kedvezményezettjei, pályázói között kevés a roma integrációban elkötelezett, és aktív szerepet vállaló települési önkormányzat. A roma integrációs programok tervezésében és lebonyolításában a romák bevonásának biztosítására egyedüli legitim szereplőként elismert Országos Roma Önkormányzatra a szakmai és operatív kapacitáit

sokszorososan meghaladó feladat és felelősség hárul az új programokban, míg az eredményeket felmutató civil szereplők tapasztalatai nem tudnak beépülni a kormányzati intézkedésekbe. A Stratégia megvalósításában kulcsszerepet kapott új szervezetnek, a Türr István Képző és Kutató Intézetnek a rendelkezésre álló erőforrásai és a társadalmi felzárkózásban eddig vállalt szerepe és annak eredményei - melyek indokolnák a megbízást - nem ismertek.

3. A támogatási rendszerek által nyújtott lehetőségek és a szignifikáns roma lakossággal rendelkező kistélepülések igényei, szükségletei és kapacitásai nagyon ritkán találkoznak. A pályázati rendszerek mögött van releváns, logikus támogatáspolitikai stratégia. Ám a célok támogatási konstrukciókra, pályázati rendszerekre való átfordítása során számos fontos probléma, ügy elveszik, hangsúlyt vesz, és a pályázati rendszerek gyakorlati működése során az eredeti célkitűzések számos további eleme tűnik el, vagy válik irreálissá. Így a támogatott projektek eredményei összességében végül meg sem közelítik az eredeti támogatáspolitikai célokat.
4. A társadalmi kohéziót szolgáló pályázatok nagyon gyakran vegyes célcsoportra irányulnak jellemzően szociális, vagy területi szempontok alapján. Ez egyrészt tág teret ad a Stratégiában a 2008-as Állami Számvevőszéki tanulmány alapján "lefölözésként" nevesített jelenségnek, vagyis, hogy a célcsoport előnyösebb helyzetű tagjai kiszorítják a támogatás eléréséből a leghátrányosabb helyzetűeket, jellemzően a romákat, másrészt módszertanilag összesen nagyon eltérő szükségletekkel rendelkező célcsoportokat, amely a hatékony tervezés és projektmegvalósítás gátját képezi.

Tapasztalataink alapján a forráselosztási rendszer átfogó reformja, az intézményrendszer kapacitásainak, fogadókészségének fejlesztése és az egyenlőtlen versenyhelyzetet eredményező pályázati konstrukciók kizárólagosságának megszüntetése, a támogatáselosztási technikák diverzifikálása nélkül az uniós források hasznosulása a roma integráció területén nem tud, nem fog érdemben változni. Az eljárásrendek racionalizálása, egyszerűsítése és a közreműködő szervezetek szemléletformálása és kapacitásbővítése nélkül a jövőben sem lesznek hatásosabb roma integrációs programok.

A dedikált forrásoknál jóval nagyobb jelentőségű „mainstream” (nem kifejezetten roma integrációs célú, általános) támogatási források felhasználása során erős garanciák nélkül nem biztosítható, hogy a fejlesztésekből a romák megfelelő mértékben részesüljenek.

Ugyan a Stratégia szövegében megjelenik, hogy „Az uniós alapokból finanszírozott fejlesztések során az esélyegyenlőségre és a szegregáció csökkentésére erős garanciákat kell felállítani.” (97.o.), a reménykeltő mondatokkal szemben kételkedésre adnak okot azok a kormányzati lépések, amelyek az EU-s jó gyakorlatként elismert esélyegyenlőség-elvű támogatáspolitikai eddigi eredményeit felülírják, az esélyegyenlőségi feltételrendszert felpuhítják.

A Stratégia 2012-2014 évre szóló intézkedési terve túlnyomórészt uniós finanszírozású programokra épít. Nem látszik viszont az a törekvés, hogy a dokumentumban sokszor említett (ön)kritika, a támogatási rendszerek alapos átalakításának igénye a gyakorlatban is megvalósuljon. Ezért – legalábbis a stratégia megvalósításának első három évében – a támogatáspolitikai maga teszi hiteltelenné a Stratégia legtöbb, egyébként érdemi célkitűzését.